

Joodse tuchtrecht spekte ook de armenkas

"De geloofsgemeenschap was in deze tijd wat de verzorgingsstaat nu is", stelt de auteur al op de eerste pagina trefzeker vast. Daarom was het kerkelijk tuchtrecht in de 18de eeuw zo ingrijpend, zeker voor de Amsterdamse Joden, die geen aanspraak konden maken op de stedelijke

armenzorg, maar alleen op die van het Joodse armbestuur. Wie door de geloofsgenoten werd uitgesloten, was eigenlijk alles kwijt. Overtredingen van de joodse spijs- en reinheidswetten, belediging van rabbijnen, overspel en 'ontucht' werden bestraft met openbare spijtbetuiging, boetes, een paar maanden de baard laten staan, twee dagen vaste per week en brood, geseling of als ergste uitstoting.

Een interessante conclusie in deze bekroonde masterscriptie is dat het tuchtrecht in de Hoogduitse joodse gemeente niet alleen diende om de religieuze discipline te bewaken, maar ook om de eigen armenkas te spekken.

PETER-PAUL DE BAAR

SCHULD EN BOETE IN JOODS AMSTERDAM. Kerkucht bij de Hoogduitse joodse gemeente 1737-1764

- Tsila Rädecker
- Menasseh ben Israel Instituut
- ISBN 9789081586061
- 75 blz
- € 10,-
- Te bestellen via www.mbi.nl of 020-5310325

.....

Nieuw leven oude gasthuizen

Het begon in 1663 met het protestantse Oudevrouwenhuis aan de Amstel bij de Blauwbrug. En nu is Cordaan de grootste zorginstelling van Amsterdam, met de op twee na best betaalde zorgsectordirecteur van Nederland, al wordt de ene na de andere instelling gesloten.

Dat laatste staat niet in dit boek, maar verder draaien de auteurs, beiden gepokt en gemazeld in de zorgsector, niet al te veel heen om misstanden toen en nu. (Zie ook elders in dit nummer.)

Ze doen ook recht aan de toewijding van talloze welzijnswerkers van toen.

De auteurs weten de grote lijnen en tekenende anekdotes knap te combineren en knopen daarbij aan bij de sociale en medische geschiedenis van Amsterdam. Het boek is daarom veel méér dan de voorgeschiedenis van één instelling. PETER-PAUL DE BAAR

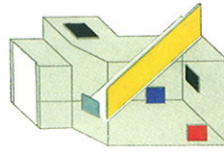

CORDAAN ROND. Sinds 1683 zorggeschiedenis schrijven

- Hetti Willems & Tineke van den Klippenberg
- Stichting Cordaan
- ISBN 9789082032307
- 220 blz.
- € 25,-
- Te bestellen door overmaking op rek.nr. 69.79.11.217 van Stichting Cordaan, Amsterdam, o.v.v. Cordaan Rond.

.....

...musea

→ KONINKLIJK GOEDGEKEURD

Al sinds 1871 bestaat de Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst. De aanmoedigingsprijs voor jong schilder talent, ingesteld door koning Willem III, die elk jaar wordt uitgereikt door een Oranje. Nu is de beurt aan koning Willem-Alexander in het Koninklijk Paleis. Na de bekendmaking is drie weken lang de tentoonstelling te zien met de winnende werken en een selectie uit de overige ingezonden schilderijen.

KONINKLIJKE PRIJS VOOR VRIJE SCHILDERKUNST * Paleis op de Dam * 5 t/m 27 oktober * Dagelijks van 11-17 uur *

→ VAN EESTEREN & VAN DOESBURG

Een kleine tentoonstelling over een bijzondere samenwerking tussen twee grootheden begin jaren twintig. De een is architect en stedenbouwkundige Cornelis van Eesteren (later de man van het Algemeen Uitbreidingsplan van Amsterdam), de ander is kunstenaar Theo van Doesburg (oprichter van *De Stijl*). Vanaf het moment van hun ontmoeting in Weimar in 1922 tot aan de tentoonstelling over *De Stijl* van 1923 in Parijs, hadden zij intensief contact. Samen ontwierpen ze drie maquettes van fictieve woonhuizen; hun *Maison d'artiste* wordt nog altijd gezien als een ruimtelijk meesterwerk.

DE JONGE VAN EESTEREN * Van Eesterenmuseum * Burgemeester de Vlughtlaan 125 * 6 oktober t/m 12 januari *

→ MONDRIAANS JONGE JAREN

In zijn jonge jaren woonde en werkte Piet Mondriaan, pionier van de abstracte schilderkunst, lange tijd in Amsterdam – en ontdekte in en rond de stad zijn eigen stijl. Op maar liefst negen verschillende adressen heeft hij gewoond. Vanuit zijn zolderatelier op Ruysdaelkade 75 had hij uitzicht op de Waskaarsenfabriek aan de Boerenwetering. Die heeft Mondriaan dan ook vereeuwigd. Maar hij trok er ook fietsend op uit. Zo liet hij zich bij het riviertje de Gein inspireren door al dat water en groen en de Amsterdammers die er hun vrije tijd doorbrachten. Van tevoren maakte hij vaak in zijn atelier een schets, prikte die vast in het deksel van zijn schilderskistje en ging dan op locatie aan de slag. Op de tentoonstelling hangen ook deze voorproefjes. Ze zijn makkelijk te herkennen aan de punaise gaatjes in de hoeken van het papier.

MONDRIAAN IN AMSTERDAM 1892-1912 * Amsterdam Museum * 11 oktober t/m 5 januari *

→ ATLAS DER NEEDERLANDEN

De beroemde *Atlas der Neederlanden* is vermoedelijk de grootste en meest complete atlas van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden die ooit werd samengesteld. Meer dan 600 kaarten uit de 16de tot en met de vroege 19de eeuw zijn erin opgenomen: topografische detail- en overzichtskaarten, kaarten van waterschappen, projectplannen voor bedijkingen en droogmakerijen, kust- en rivierkaarten en militaire kaarten. Uiteraard staat Amsterdam er ook in. Met een kaart van Covens & Mortier, de grootste Amsterdamse cartografische uitgeverij in de 18de eeuw. De kaart bestaat uit twee gemonteerde bladen, is handgekleurd en meet 57 bij 97,5 cm. De atlas is nu bijna 200 jaar, vandaar de expositie.

ATLAS DER NEEDERLANDEN. DE DAGERAAD VAN HET KONINKRIJK * Bijzondere Collecties UvA * Oude Turfmarkt 129 * 18 oktober t/m 9 februari *